ГӘЗЕТЧИ ӨМРҮНҮН АККОРДЛАРЫ

Инди јубилеј мәгаләси јазмаг дәбдән дүшүб. Сәбәби һеч кәс үчүн кизли дејил: «вәлвәләдән-зәлзәләдән» (бу ифадә јазынын гәһрәманынын да тез-тез ишләтдији сөзләрдир) инкар тәсдиги үстәләјиб, ағсаггал нүфузуна мүнасибәт дәјишиб, хидмәтләри унутмаг мејли күчләниб. «Кечмишинә күллә атсан, кәләчәк сәни топ атәшинә тутачаг» кәламы надир һалларда јада дүшүр. Јетмиш илдән бәри анчаг «заманәмизин гәһрәманларыны» (лап ачыг десәк, вәзифәдә, үздә-көздә оланлары) тә'рифләјиб көјләрә галдырдығымыза, унудуланлары исә даһа чох унутдуғумуза көрә дејилми ки, тарихимиздә бу гәдәр «ағ ләкә» галыб, нечә-нечә лајигли хадимимизин адыны инди-инди танытмаға башламышыг...

Бәли, јубилејләрин, дәбдәбәли тә'рифнамәләрин вахты кечиб. Анчаг бүтүн варлығы илә мәтбуата, елмә-тәһсилә бағлы олан, бу јолда, нечә дејәрләр, чаныны-ганыны гојан бир адамын хидмәтләри онун әзиз күнүндә — јуварлаг рәгәмлә ифадә олунан күндә дә хатырланмаса, бәс нә вахт јада дүшәчәк?

Сөзүн гысасы будур ки, бу күн мән Нәсир мүәллим һаггында сөһбәт ачмаг истәјирәм. Ахы, бу нараһат вә кәркин декабр күнләриндә онун журналистлик фәалијјәтинин алтынчы онилллији тамам олур.

...Иш елә кәтириб ки, Нәсир мүәллим университетдә мәнә дәрс демәјиб. Һәмишә ити аддымларла јеријән, бә'зән гајғылы, бә'зән дә күлүмсәр чөһрәли Нәсир мүәллимә һәр дәфә раст кәләндә саламымызы вериб «әлејкәссалам»ымызы алырдыг. Амма шәхси танышлығымыз јох иди. Бу танышлыг 1957-чи илин ахырларында Азәрбајчан Радио Верилишләри Комитәсиндә олду. О заман Нәсир Имангулијев комитә сәдринин мүавини, республика Мәдәнијјәт Назирлији коллекијасынын үзвү иди. Мән исә дөрдүнчү курс тәләбәси вә радионун штатданкәнар мүхбири идим. Биринчи курсдан сон хәбәрләр вә ушаг-кәнчләр верилишләри редаксијаларында әмәкдашлыг едирдим. Чибимдә Нәсир мүәллимин имзаладығы штатданкәнар мүхбир вәсигәси вар иди. Мәнә бөјүк гајғы көстәрән баш редактор Һачы Һачыјев (инди Азәрбајчан Журналистләр Иттифагынын сәдридир) нөвбәти јазымы охујандан сонра көзләмәдијим һалда деди:

— Јанвардан тәзә гәзет ачылачаг— ахшам гәзети. Бизим Нәсир мүәллими дә редактор тә'јин едәјибләр. Истәјирсән, дејим сәни дә ишә көтүрсүн?

Хејирхаһлыгла сенсасијанын говушуғу олан бу тәклиф мәнә реаллыгдан узаг көрүнсә дә, тезликлә һәгигәтә чеврилди. Һачы мүәллимлә бирликдә сәдр мүавининин кабинетинә кетдик вә кәләчәк редакторумла илк дәфә орада шәхсән таныш олдуг. Ән тәәччүблүсү бу олду ки, «тәләбәдир» сөзү Нәсир мүәллимә чәкиндиричи тә'сир бағышламады. Мәни меһрибанлыгла гаршылајыб адымы һәвәслә чиб дәфтәринә јазды.

Бу һадисәни хатырламагда мәгсәдим вар. Мәсәлә бурасындадыр ки, о заман ишсиз журналист аз дејилди. Тәзә гәзет ачылдығыны ешидән кими нечә-нечә адам Нәсир мүәллимин јанына хаһиш-миннәтә кәлирди. Анчаг бу кишинин өз мизан-тәрәзиси вар имиш. Инди Азәрбајчан Дөвләт инчәсәнәт музејинә верилмиш бинанын һәјәтдән биринчи мәртәбәси кәләчәк ахшам гәзетиндә ишләмәјә намизәд оланларын топланыш јери иди (сонра бура иш јеримиз олду). Кәләнләрин сајы кетдикчә сејрәлирди. Нәһајәт, күнләрин бир күнү хәбәр вердиләр ки, «сабаһ Мәркәзи Комитәјә кедәчәјик».

О дөврдә МК-нын тәблиғат вә тәшвигат шө'бәсинин мүдири олан мәрһум Шыхәли Гурбанов әввәлчә Нәсир мүәллими гәбул етди. Сијаһыдакы адлар мүзакирә олунандан сонра бизи бир-бир ичәри чағырмаға башладылар. Шыхәли мүәллимин сөзләри инди дә гулағымда сәсләнир: «Иш ахтаран али тәһсилли журналистимиз чохдур. Амма Нәсир мүәллим сәнә бөјүк е'тимад көстәрир. Кәрәк бу е'тимады доғрулдасан».

Нәсир мүәллимин бундан әввәл мәтбуатда зәнкин тәчрүбә топладығыны, рәһбәр вәзифәләрдә ишләдијини билирдим. Әлбәттә, тәфәррүаты сонралар өјрәндим. Елә јери кәлиб, онлары хатырлајаг. Фабрик-завод тәһсили мәктәбини, нефт техникумуну битирән, сәнаје институтунда охујан, Гарачухурда нефт гујулары газылмасы үзрә техник ишләјән кәнч «Коммунист» вә «Јени јол» гәзетләринин фәал мүхбирләриндән олмуш, 60 ил бундан әввәл—1931-чи илдә «Коммунист» гәзети редаксијасына ишә дә'вәт едилмишдир. Бурада, һабелә «Кәнч ишчи» вә «Јени јол» гәзетләриндә әдәби ишчи, шө'бә мүдири, мүһарибә әрәфәсиндә исә «Коммунист»ин мәс'ул катиби вәзифәләриндә чалышыб.

Мүһарибә дөврү Нәсир мүәллимин фәалијјәтинин мүһүм бир мәрһәләсини тәшкил едир. О ағыр илләрдә Н. Имангулијев бир груп сијаси ишчи илә бирликдә Крым чәбһәсинә көндәрилмиш, чәбһә гәзетинин мәс'ул катиби олмуш, һәм бу гәзетдә, һәм дә республика мәтбуатында өлүмлү-итимли Крым дөјүшләри, Азәрбајчан оғулларынын икидликләри һаггында мәгаләләрлә чыхыш етмишдир. Башгаларындан ешитдији епизодлары дејил, өз көзү илә көрдүкләрини гәләмә алмышдыр. Өн чәбһәдән гајыдандан сонра арха чәбһәдә — Бакы әтрафында мүдафиә гурғулары јарадылмасында чохтиражлы гәзет бурахылышына рәһбәрлик етмиш, ејни заманда «Коммунист»ин мәс'ул катиби вәзифәсиндә ишләјә-ишләјә дәфәләрлә чәбһәјә вә дүшмәндән азад олунан шәһәрләрә кедәрәк мүһарибәнин дәһшәтләри, оғулларымызын гәһрәманлығы мөвзусунда мәгаләләр јазмыш, бүтөв сәһифәләр һазырламышдыр.

Мүһарибә гуртарандан сонра республика мәтбуатынын һәмин дөвр фәалијјәти һаггында тәдгигат апарыб тарих елмләри намизәди алимлик дәрәчәси алдығы диссертасијасы үзәриндә ишләјәркән бүтүн бу тәчрүбә Нәсир мүәллимә чох көмәк етмишдир. Мәсәлә бурасындадыр ки, мүәллиф һәмин әсәриндә мүһарибә илләриндә мәтбуатын сәфәрбәредичи ролуну үмумиләшдирмишдир. Нәсир мүәллимин «Зәһмәткешләрин әмәк гәһрәманлығы уғрунда» монографијасы да бу мөвзудадыр.

Гәләбә әрәфәсиндә «Коммунист»ин редактор мүавини вәзифәсинә ирәли чәкилән тәчрүбәли гәзетчи једди ил бу кәркин, кечәли-күндүзлү иши көрмүш, сонра 4 ил мәркәзи партија апаратында мәтбуат мәсәләләринә бахмышдыр. Даһа сонра радио верилишләри комитәсиндә рәһбәр иш. Вә нәһајәт, сөһбәтимизин әввәлинә — ахшам гәзети мөвзусуна гајыдаг.

«Бакы» гәзетиндә илк нөмрәдән е'тибарән 30 илә јахын бир мүддәтдә ишләдијимә көрә белә демәјә ихтијарым чатар ки, бу гәзет (1963-чү илдән исә һәм дә «Баку» гәзети) Нәсир мүәллимин өмрүнүн мә'насы, ән севимли иш јери, ифтихар мәнбәјидир. Буна исә онун гануни һаггы чатыр. Инди өзүнүз јәгин едәчәксиниз.

Әввәлчә ону дејәк ки, Азәрбајчанда ахшам гәзети бурахмаг тәчрүбәси јох иди. 1958-чи ил јанварын 10-да «Бакы»нын илк нөмрәси чапдан чыханда бу, тәкчә онун јарадычысы, редаксијанын бүтүн коллективи үчүн дејил, үмумән Азәрбајчан мәтбуат вә мәдәнијјәти үчүн әсл бајрам иди. Сәмими тәбрикләр алмышдыг. Нечә севинирдик! Һамыдан да чох Нәсир мүәллим. Чох-чох илләр сонра гәзетин ахырында өз имзамы илк дәфә көрәндә (Нәсир мүәллим 1987-чи илдә пенсијаја чыханда өз јеринә мәни мәсләһәт көрмүшдү) бу бир кәлмә сөзүн мәс'улијјәтини вә зәһмини ајдын һисс етдим, 30 ил әрзиндә Нәсир мүәллимин нә ағырлыгда јүк чәкдијини баша дүшдүм.

Бурадача әлавә едәк ки, 30 ил бир гәзетә, 25 ил исә ики гәзетә рәһбәрлик етмиш бир редактор мәтбуат тарихиндә чәтин олсун. Һәлә ону демирәм ки, һәмин илләрдә редаксија ајбаај Бакы Советинин гәрарларындан ибарәт бүллетенләр, һәфтәдә бир дәфә реклам гәзети, Бакы Баш Тикинти Идарәсинин чохтиражлы гәзетини вә илдә ики дәфә футбол үзрә тәгвим-мә'лумат китабчасы бурахырды. Бүтүн бунлар башга редаксијаларла мүгајисәдә чох кичик олан бир коллективин әлиндән кәлиб кечирди. Амма һәмин коллектив Нәсир мүәллимин сә'ји илә елә тәртиб олунмушду ки, «ортада јејиб гырагда кәзән» јох иди. Бурада сағлам, ишкүзар вә меһрибан бир шәраит јаранмышды. Ајдындыр ки, бүтүн бунлар коллективин башчысы илә бағлы олан кејфијјәтләрдир.

Нәсир мүәллим Сабир Кәнчәлини вә мәни редаксијанын илк һеј'әтинә ишә гәбул едәндә тәләбә јолдашларымыз арасында сөз-сөһбәт кәзирди ки, бәс, «редактор онларын јерлисидир, она көрә икисини бирдән көтүрүб». Буну дејәнләр нәзәрә алмырдылар ки, әввәлән, Нәсир мүәллим Кәнчәдән чох-чох узагда дүнјаја кәлиб, икинчиси дә — јерлипәрәстлик онун ән ачыгы кәлән хасијјәтләрдән биридир. Бүтүн илләр әрзиндә редаксијада Азәрбајчанын ән мүхтәлиф бөлкәләри тәмсил олунмушду. Бу, о заман да, елә инди дә бир чох рәһбәр ишчиләр үчүн көрүб-көтүрмәли олан бир кејфијјәтдир.

Фикрими там ачыгламаг истәјирәм. Сөһбәт республиканын «чоғрафијасыны нәзәрә алмагдан» дејил, кадр сечмәк бачарығындан, журналистика «селексијачылығындан» кедир. Нәсир мүәллимдә бу исте'дад чох күчлүдүр. Тәсәввүр един ки, Москвада Әдәбијјат Институтуну битирдикдән сонра Бакыја гајыдан, сон дәрәчә утанчаг, тәвазөкар бир оғлан олан Чабир Новрузун исте'дадыны илк дәфә Нәсир мүәллим дујуб, ону редаксијамыза ишә дә'вәт етмишди. Чабир мүәллимин көзәл шаир, бачарыглы редактор кими јетишмәсиндә «Бакы» гәзети мәктәби»нин дә ролу аз олмајыб. Бу гәзетдә өз дәст-хәтләри олмуш Фамил Меһди вә Шамил Гурбанов инди профессордурлар. Шакир Абдуллајев, Сабир Кәнчәли вә Ајдын Микајылов да редаксијада ишләјә-ишләјә диссертасија мүдафиә едибләр. Коллективин бир нечә үзвү пиллә-пиллә ирәлиләјәрәк редактор олуб.

Бу редаксијада Манаф Сүлејманов вә Әһмәд Рәшидов кими тәчрүбәли гәзетчиләр вә маһир тәрчүмәчиләр, Гејбулла Рәсулов вә Чәмшид Әмиров кими исте'дадлы јазычылар, мәним илк шө'бә мүдирим олмуш Сәфәр Мәммәдов (инди онларын беши дә һәјатда јохдур), Чинкиз Әләкбәров, Казым Әләкбәров, Рәфаил Нағыјев кими сәриштәли журналистләр ишләјибләр. Нәсир мүәллимин ифадәси илә десәк, ахшам гәзетләринин «баш гәраркаһы»нын — катиблијин ишинә Алп Ағамиров, Адил Чавадлы, Марк Пејзел вә дүнјасыны вахтсыз дәјишмиш Исмајыл Кәримов кими јүксәк зөвглү, зәһмәткеш мәс'ул катибләр башчылыг едибләр. Севимли шаиримиз Нүсрәт Кәсәмәнли, јорулмаз тәдгигатчы-журналист, мараглы китаблар мүәллифи Фазил Рәһманзадә илләр боју «Бакы» гәзетиндә мәһсулдар чалышыблар...

Гуру дилдә «кадр сијасәти» сөзләри илә ифадә олунан редактор мөвгејинин нә дәрәчәдә сәмәрәли олмасынын әјани нәтичәси дејилми бу адлар? Һәлә нәзәрә алмаг лазымдыр ки, бурада һамынын адыны чәкмәк мүмкүн дејилдир.

Азәрбајчан журналистикасы тәчрүбәсиндә илк дәфә оларағ бу редаксијанын нәздиндә икииллик мүхбирләр университети јарадылмышды. Нәсир мүәллимин башчылыг етдији бу университети битирәнләрин бир чоху инди мүхтәлиф мәтбуат органларында ишләјир. Үмумијјәтлә, редаксија кениш тәшкилатчылыг иши апарыр, охучу конфрансларыы, һекајә, очерк вә фото мүсабигәләри, чохтиражлы гәзетләрин әмәкдашлары үчүн мәсләһәт саатлары вә семинарлар кечирирди. Гыса мүддәтдә «Бакы» тәкчә пајтахтда дејил, республиканын дикәр шәһәр вә рајонларында да севилән, охунан бир гәзет кими танынды. Редаксијанын нечә-нечә әмәкдашы фәхри адлара, «Гызыл гәләм» мүкафатына лајиг көрүлдү. Чаванлар мәнзил алдылар, аилә гурдулар, оғул-ушаг саһиби олдулар.

Бунлар «көјдәндүшмә не'мәтләр» дејилди, һәр биринин уғрунда мүбаризә апармаг лазым кәлирди. Нәсир мүәллим «бөјүкләрлә» мүнасибәтләринин позулмасына әһәмијјәт вермәдән һәр бир ишчинин гајғысына галырды. Кимисинә елчи кедир, кимисинин тојунда ағсаггаллыг едир, евләнмәји кечикдирәнләри данлајыб тәләсдирирди. Јадымдадыр, ишчиләримиздән бири нөвбәти мәзәммәтдән сонра деди ки, Нәсир мүәллим, «евләнмәк» сөзү «ев» сөзүндән башлајыр, о да мәндә јохдур. Бир мүддәтдән сонра редактор она мәнзил алыб бәһанәсини кәсди: «Ал, бу да ев, амма де көрәк, «ләнмәк» нә захт олачаг?».

Бу гајғыкешликдән журналистикамызын ветеранларына да «пај дүшүрдү». Јашлы журналистләр редаксијанын әзиз гонаглары иди. Нәсир мүәллим һәмишә дејирди: «Гочалара меһрибанлыг көстәрин, сиз дә гочалачагсыныз, елә един ки, кәләчәкдә сизин дә үзүнүзә бахан олсун». Гулам Мәммәдли, Гәзәнфәр Мәммәдов, Сүлејман Мәликов, Рза Гулијев, Акиф Казымов, Ағарза Һәсәнов, Чәфәр Бағыр, Әләкбәр Аббасов, Ибраһим Новрузов, Мухтар Казымов вә башгалары арабир өз јазылары, тәрчүмәләри илә бу гәзетдә чыхыш едир, редаксијаны өзләринә доғма јер сајыр, бә'зиләри һәтта дарыханда бураја Нәсир мүәллимлә сөһбәтләшмәјә кәлирдиләр.

Нәсир мүәллимин редакторлуг үслубунун ән гијмәтли кејфијјәтләриндән бири кин сахламамаг, күсәнин көнлүнү алмаг, гајғы көстәрмәк иди. Узун илләр биркә ишләдијимиз дөврдә дејим ки, һеч фикир ајрылығымыз олмајыб — олуб, өзү дә чох. Анчаг Нәсир мүәллим ашкарлыг, плурализм дөврүндән чох-чох габаг мүгабилинин сөзүнү ешитмәји бачарыб, тәнгиди «дүшмән фитнәси» кими гаршыламајыб, әкс фикир дејәни көзүмчыхдыја салмајыб. Бурасы вар ки, өз мөвгејини тутарлы дәлилләрлә сүбут етмәји дә бачарыб. Лакин «мағлуб» оланын «дизини јерә вурмаға» чалышмајыб, һирси сојујан кими чағырыб елә бир аһәнклә данышыб ки, санки о әсәби сөһбәт һеч олмајыбмыш...

Бә'зән һисс едирди ки, ики ишчинин арасында сојуглуг јараныб. Чағырыб икисинә биркә тапшырыг верирди, нәм-нүм ешидәндә дејирди: «Билирәм, бир-бириниздән инчимисиниз, нә олуб ахы? Бах, ијирми милјон алманлар бизимкиләрдән гырдылар, нечә милјон да биз онлардан. Амма инди достлуг да едәјирик, тичарәт дә. Сизә нә олуб? Бир кәлмә сөздән өтрү дүшмәнчилик едирсиниз? Дурун, кедин, башынызы ашағы салыб ишинизи көрүн». Онлар да «башларыны ашағы салыб» мә'насыз күсүјә сон гојурдулар.

Нәсир мүәллимин јахшы кејфијјәтләриндән бири дә деди-годудан, гејбәтдән зәһләси кетмәсидир. Биринин гарасынча данышыб фикрини «факт»ларла сүбут етмәјә чалышанларын һәмишә сөзүнү кәсирди: «Өзүн орада олмусан? Көзүнлә көрүбсән? Онда данышма». Мәнә елә кәлир ки, бу хасијјәт ағсаггал үчүн чох гијмәтлидир вә каш бүтүн мүдирләрдә олајды! Онда нә гәдәр хәбәрчи, сөзкәздирән, доносчу өз бәдхаһ «пешә»синә сон гојар, нечә-нечә коллективин гулағы динч олар, мә'насыз «разбор»лара вахт итирилмәз, һәсрәтиндә олдуғумуз милли бирлик дә илк нөвбәдә коллективләрдән башланарды.

Гәзетчилик дәрин сәнәтдир. Бу пешәнин әсл сәнәткары үч илә, беш илә јетишмир. Тәәссүф ки, бә'зән биздә јахшы журналистлә јахшы гәзетчини ејниләшдирмәк мејлинә тәсадүф олунур. Һалбуки исте'дадлы, гәләмли журналист һеч дә һәмишә маһир гәзетчи ола билмир. Бә'зән дә әксинә. Амма бу ики кејфијјәт бир адамда бирләшәндә о, мәтбуатымызын классикинә чеврилир. Нәсир Имангулијев белә шәхсијјәтләрдән биридир. О, республикада һәм әмәкдар журналист, һәм дә әмәкдар мәдәнијјәт ишчиси адына лајиг көрүлән тәк-тәк мәтбуат хадимләриндән бири сајылыр. «Гызыл гәләм» мүкафаты, чохлу орден-медал, дәфәләрлә фәхри фәрманлар алыб. Һамысы онун үчүн әзиздир. Анчаг ону јахындан таныдығыма көрә дәгиг дејә биләрәм ки, Нәсир мүәллим үчүн ән гијмәтли мүкафат тәләбәләринин, јетишдирмәләринин уғурларыдыр.

Јухарыда дедим ки, Нәсир мүәллим бизим група дәрс демәјиб. Бунун «әвәзини» 30 ил әрзиндә биркә ишләдијимиз дөврдә чыхыб. Амма университетин журналистика факүлтәсиндә бәлкә дә башга елә бир груп олмајыб ки, тәчрүбәли гәзетчи орада мүһазирә охумасын. 1947-чи илдән бәри мәтбуатымыза вәсигә алмыш али тәһсилли журналистләрин һамысы онун тәләбәси олуб. Тарих елмләри намизәди, досент Нәсир Имангулијев «Журналистика мәсәләләри» адлы икичилдлик дәрслијин мүәллифләриндән биридир. БДУ-нун «Елми әсәрләри»ндә, дикәр топлуларда онун журналистика мәсәләләринә дair чохлу мәгаләси дәрч олунуб. Елә инди дә Нәсир мүәллим факүлтәнин бүтүн профессор-мүәллим һеј'әти (онларын арасында кечмиш тәләбәләри аз дејилдир) илә бирликдә кәнч журналистләр јетишдирмәклә мәшғулдур.

Үмумијјәтлә, илләр онун һәјат ешгинә, тәбии никбинлијинә тә'сир көстәрә билмир. Нәсир мүәллим инди дә педагожи вә ичтимаи фәалијјәтдән галмыр. Ичтимаи әсасларла Бакы ветеранлар шурасы сәдринин мүавинидир, ағсаггалларла тез-тез көрүшүр, онларын хејирхаһ тәдбирләриндә һәвәслә иштирак едир.

Нәсир мүәллимин хасијјәтинә бәләд оланлар ону гајғыкеш ата вә баба кими дә танıјырлар. Гызы Аида ханым республикамызын көркәмли шәргшүнас алимләриндән биридир, елмләр докторудур. Күрәкәни Ариф мүәллим танынмыш физикдир, республика Елмләр Академијасынын мүхбир үзвүдүр. Нәсир мүәллимин көзәл нәвәләри, нәтичәләри вар. Онлара һәмишә гајғы көстәриб, онлардан да меһрибанлыг көрүр.

Ән'әнә беләдир ки, јубилеј мәгаләләрини арзу-диләклә битирирләр. Нәсир мүәллимә индики күмраһлығыны вә никбинлијини сахламагла бизимлә бирликдә (өзүмүзә дә дуа едирәм) XXI әсрә кечмәји арзуласам, јәгин ки, онун хәтрини истәјәнләрин һамысынын фикрини ифадә етмиш оларам. Даһа бир арзум вар. Јашлыларын гәлби көврәк олур. Бирчә кәлмә хош сөз онлар үчүн дүнјалара дәјәр. Гој Нәсир мүәллимин јетишдирмәләри бу кешмәкешли, тәлатүмлү дөврүмүздә ағсаггал мүәллими унутмасынлар, һәмин о хош сөзү әсиркәмәсинләр.

Шамил ШАҺМӘММӘДОВ.